

Література:

1. Галас А.О. Чому не повернути нашу Україну до президентсько-парламентської республіки!? : електронна петиція. Офіційне інтернет-представництво Президента України. 2020. URL: <https://petition.president.gov.ua/petition/99954>.
2. Конституція України : закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL : <https://cutt.ly/3fQqGJG>.
3. Новаківський М.О. Президентсько-парламентська республіка Україна! : електронна петиція. Офіційне інтернет-представництво Президента України. 2019. URL: <https://petition.president.gov.ua/petition/55502>.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-271-8-81>

ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЗА МІСЦЯМИ НЕВОЛИ

Триньова Я. О.

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри кримінального, кримінально-виконавчого права
та кримінології
Академії державної пенітенціарної служби, адвокат
м. Київ, Україна*

Наразі в Україні не існує закону, який би визначав поняття «громадський контроль». Його визначення можна зрозуміти з теорії права та проекту закону, що був поданий до Верховної ради України сім років тому.

Згідно ст. 1 проекту закону України від 13.05.2015 № 2737-1 громадський контроль – це суспільна діяльність громадських об'єднань, предметом якої є здійснення нагляду за відповідністю діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб Конституції України, законам України, іншим нормативно-правовим актам та за дотриманням ними державної дисципліни; об'єктами громадського контролю є органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їх посадові і службові особи; суб'єкти громадського контролю – зареєстровані в установленому законом порядку громадські об'єднання, до мети діяльності яких статутом віднесено здійснення громадського контролю [3].

Статтею 24 Кримінально-виконавчого кодексу (КВК) передбачено можливість без спеціального дозволу (акредитації) в будь-який час безперешкодно відвідувати установи виконання покарань для здійснення контролю та проведення перевірок (за бажанням – у супроводі

до трьох медичних працівників для медичного огляду засуджених та до двох представників засобів масової інформації) зокрема для таких осіб, яких можна віднести до представників громадськості: голова, заступник голови та члени спостережної комісії, які здійснюють організацію громадського контролю за дотриманням прав і законних інтересів засуджених під час виконання кримінальних покарань; сільський, селищний, міський голова або спеціально уповноважені ними представники (не більше п'яти осіб) – на території відповідної місцевої ради; члени громадських рад при центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, та його територіальних підрозділах – на відповідній території [2].

Зазначені суб'єкти громадського контролю, разом із представниками засобів масової інформації, під час відвідування установ виконання покарань вправі безперешкодно, без обмеження в часі, із забезпеченням максимального сприяння працівниками та адміністраціями установ виконання покарань пересуватися територією установ виконання покарань, здійснювати аудіо- та відеозапис та поширювати отриману інформацію, ознайомлюватися із звітністю, у тому числі й статистичною, проводити ревізії, здійснювати інспектування, подавати усні або письмові запити, перевіряти додержання законодавства, оскаржувати протиправні дії (бездіяльність) посадових та службових осіб установ виконання покарань, вимагати негайного припинення таких дій (бездіяльності) та притягнення до відповідальності винних осіб (з наступним вичерпним письмовим повідомленням відповідної особи про вжиті (не вжиті) заходи відповідальності протягом 10 днів з дня отримання відповідної вимоги), ознайомлюватися з особовими справами засуджених, іншими документами тощо, спілкуватися з будь-якими працівниками установ виконання покарань та засудженими (у тому числі на умовах анонімності) [2].

Для забезпечення громадського контролю за дотриманням прав засуджених під час виконання кримінальних покарань відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 01.04.2004 № 429 «Про затвердження положень про спостережні комісії та піклувальні ради при спеціальних виховних установах» створюються спостережні комісії. Положення визначає завдання, функції, повноваження та порядок утворення спостережних комісій місцевими держадміністраціями, а у разі делегування таких повноважень – виконавчими комітетами міських (за винятком міст районного значення) рад [4].

Проте всі наведені суб'єкти громадського контролю дотичні до органів влади. А це свідчить про припустимість певної ймовірної упередженості при здійсненні контролю та наданні висновків широкій громадськості.

Утворення спостережних комісій виконками та держадміністраціями з одночасним обов'язковим включенням до них представників громадських організацій представляло собою за задумом законодавця

оптимальну форму поєднання зусиль влади та громадськості. Влада має реальну можливість надати фінансування та організаційно-технічне забезпечення здійснюваних заходів, надати форму владних приписів рішенням спостережної комісії, а громадські організації мають для цього не тільки фінансові можливості, а і вільний час та бажання. Крім цього, спостережні комісії є своєрідною зв'язувальною ланкою між владою, суспільством та засудженим (звільненим) [1].

Однак вважаю, що навіть в такому виді симбіоз громадськості з владою не принесе очікуваної ефективності, адже не може особа приймати неупереджене рішення проти органу влади, за умови, що її фінансує та допомагає організаційно також орган влади, хоча б і самоврядний.

Для здійснення ефективного громадського контролю за дотриманням прав засуджених, громадським організаціям (що не входять в склад спостережних комісій та рад), їх представникам, слід надати право без спеціального дозволу в будь-який час безперешкодно відвідувати установи виконання покарань.

За чинним законодавством інші особи, до яких можна віднести представників громадськості, крім тих, які була наведені, в тому числі і правозахисні організації, а також близькі родичі засуджених можуть відвідувати установи виконання покарань за спеціальним дозволом адміністрації цих установ або органів управління зазначеними установами. Це означає, що такого дозволу можна і не отримати, особливо до установ, в яких існують незадовільні умови тримання засуджених.

Звісно, що навіть в такому обмеженому вигляді в межах реформування кримінально-виконавчої системи, в порівнянні із КВК радянської доби, запровадження принципу участі громадськості в діяльності органів та установ виконання покарання було достатньо великим кроком вперед. Очікувалось, що через підвищення ролі громадських організацій у створенні належних умов відбування покарання, покращиться забезпечення дотримання прав і свобод людини, відбудеться сприяння соціальної адаптації громадянам після звільнення, поліпшиться проведення виховних заходів, і відповідно здійснюватиметься запобігання здійснення нових кримінальних правопорушень.

Однак як зазначалось, умови здійснення контролю громадськості за правами засуджених слід передивитись, підняти їх на більш високий демократичний рівень. Разом із цим необхідно розуміти, що мають бути переглянуті існуючі «стандарти» реагування органами правопорядку на факти заяв про виявлені представниками громадськості правопорушення. Оскільки тільки через дотримання принципу невідворотності державно-правового реагування на факт вчинення правопорушення можна сподіватись на поновлення відчуття соціальної справедливості у потерпілої особи і всього суспільства. А справедливе реагування на правопорушення є дієвою загальною превенцією і запорукою забезпечення безпечного існування суспільства – основної мети діяльності кримінальної юстиції.

Література:

1. Громадський контроль за дотриманням прав засуджених під час виконання кримінальних покарань та шляхи його удосконалення. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_30687 (дата звернення 23 Вересень 2022).
2. Кримінально-виконавчий кодекс URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text> (дата звернення 23 Вересень 2022).
3. Проекту закону України від 13.05.2015 № 2737-1 «Про громадський контроль». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JH2411AA?an=3> (дата звернення 23 Вересень 2022).
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 01.04.2004 № 429 «Про затвердження положень про спостережні комісії та піклувальні ради при спеціальних виховних установах». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/429-2004-%D0%BF#Text> дата звернення 23 Вересень 2022.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-271-8-82>

ЩОДО ПРОБЛЕМ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Улянченко Ю. О.

*ад'юнкт кафедри конституційного права та прав людини
Національної академії внутрішніх справ
м. Київ, Україна*

У сучасному суспільстві величезну роль відіграє інформація. Саме вона є якісним ресурсом впливу на людську свідомість, суспільство, діяльність політичних суб'єктів, національну безпеку. Поширення інформації стало надзвичайно швидким явищем, а доступ до неї став повсякденною справою кожної людини, як через глобальну мережу Інтернет, так і через засоби масової інформації. Слід зазначити, що триваюче вторгнення Росії в Україну пролило нове світло на роль Інтернету під час збройних конфліктів у цифрову епоху.

За цих умов інформаційна війна стає дедалі ефективним засобом ведення політичного протистояння, оскільки цей вид війни не потребує людських жертв, надзвичайних матеріальних затрат, як цього вимагає звичайна війна, та є в деякому сенсі більш швидким та прихованим засобом досягнення певної мети [1].

Під інформаційною війною ми розуміємо активне ведення інформаційного протистояння, яка передбачає проведення різних інформаційних заходів з нанесенням шкоди інформаційній сфері